

XÂY DỰNG CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC THƯỜNG XUYÊN CẤP TRUNG HỌC PHỔ THÔNG CHO NGƯỜI LỚN TRONG THỜI GIAN TỚI

• ThS. NGUYỄN BÍCH LIÊN; ThS. NGUYỄN THỊ HƯƠNG LAN
Trung tâm Nghiên cứu Giáo dục Không chính quy

Giáo dục thường xuyên (GDTX) là xu thế phát triển tất yếu trên thế giới, trong khu vực và ở Việt Nam. GDTX đã và đang đóng vai trò hết sức quan trọng trong việc tạo cơ hội học tập thứ hai hoặc cơ hội học tập tiếp tục cho những người không có điều kiện và khả năng theo học ở các trường, lớp chính quy. GDTX ngày càng trở thành một bộ phận quan trọng và không thể thiếu được trong hệ thống giáo dục quốc dân. Luật Giáo dục 2005 lần đầu tiên khẳng định vị trí của GDTX với tư cách là một trong hai bộ phận của hệ thống giáo dục quốc dân với nhiệm vụ "GDTX giúp mọi người vừa làm vừa học, học suốt đời nhằm hoàn thiện nhân cách, mở rộng hiểu biết, nâng cao trình độ học vấn, chuyên môn, nghiệp vụ để cải thiện chất lượng cuộc sống, tìm việc làm, tự tạo việc làm và thích nghi với đời sống xã hội. Nhà nước có chính sách phát triển GDTX, thực hiện giáo dục cho mọi người, xây dựng xã hội học tập".

Với chức năng thay thế, tiếp nối, GDTX có nhiệm vụ tạo cơ hội học tập cho những người không có điều kiện học phổ thông chính quy hoặc phải bỏ học giữa chừng. Nhằm tạo điều kiện thuận lợi cho những người thiệt thòi về giáo dục, trong thời gian qua, GDTX đã và đang rất coi trọng việc đa dạng hoá các CT phù hợp với nhu cầu và điều kiện học tập của các nhóm đối tượng khác nhau. Tuy nhiên, nhằm nâng cao chất lượng của GDTX và ngày càng tiếp cận với giáo dục phổ thông, từ năm 1992 và đặc biệt từ năm 2006 (cùng với việc triển khai đại trà chương trình (CT) trung học phổ thông (THPT) mới theo Nghị quyết số 40/2000/QH ngày 9/12/2000 của Quốc hội), GDTX chỉ có một CT GDTX cấp THPT (còn gọi là CT Bổ túc THPT) cho các tất cả các nhóm đối tượng.

CT GDTX cấp THPT được ban hành kèm theo Quyết định số 50/2006/QĐ-BGDĐT ngày 7/11/2006 của Bộ trưởng Bộ GD&ĐT xây dựng dựa trên CT chuẩn THPT và được triển khai đại trà từ năm học 2006 - 2007. Tuy nhiên, đối tượng GDTX đa dạng

về độ tuổi, về nhu cầu và điều kiện học tập,...., CT GDTX cấp THPT không thể phù hợp với tất cả các nhóm đối tượng học viên (HV), đặc biệt là đối tượng người lớn - những người vừa tham gia lao động sản xuất vừa tham gia học tập, chỉ cần đạt trình độ giáo dục phổ cập, không có nhu cầu học tiếp lên cao đẳng (CĐ), đại học (ĐH).

Đối tượng học CT GDTX cấp THPT chủ yếu là những thanh niên và người lớn không có điều kiện và khả năng học tiếp THPT sau khi học xong THCS hoặc phải bỏ học THPT trước đây vì nhiều lí do khác nhau. Có người do hoàn cảnh gia đình khó khăn không được đi học tiếp hoặc phải bỏ học giữa chừng. Có người không phải do hoàn cảnh gia đình nhưng vì học kém, khả năng học tập hạn chế. Thời gian bỏ học của HV học CT GDTX cấp THPT cũng rất khác nhau. Có người vừa mới học xong THCS, có người mới bỏ học 1-2 năm, có người đã bỏ học lâu (5-10 năm hoặc có thể lâu hơn nữa). Quá trình và kinh nghiệm học tập trước đây của họ cũng rất khác nhau. Có người trước đây học theo CT THCS, có người học theo CT Bổ túc THCS. Có HV đã được học ngoại ngữ ở THCS, có HV chưa được học. Với đối tượng đa dạng như vậy cho nên việc học theo CT THPT là hết sức khó khăn. HV học CT GDTX cấp THPT cũng rất đa dạng về độ tuổi. Tuy nhiên, trong thời gian tới nhóm đối tượng là người lớn trên 21 tuổi có xu thế tăng (chiếm khoảng 35% số HV học bổ túc THPT). Đặc biệt, một số tỉnh có tỉ lệ HV là cán bộ, người lao động tương đối cao (An Giang, Gia Lai: 100%; Tuyên Quang, Bình Định: 90%; Bình Thuận, Đồng Tháp: 85%; Bạc Liêu, Quảng Nam: 78%, v.v...).

Vì vậy, nhằm tạo điều kiện thực sự cho người lớn là cán bộ, công nhân, nông dân có thể tiếp tục theo học để đạt được trình độ THPT, cần phải nghiên cứu, xây dựng một CT GDTX cấp THPT mới phù hợp hơn với nhu cầu và điều kiện của người lớn vừa học, vừa làm.

Trên cơ sở nghiên cứu về đặc điểm học tập của HV GDTX cấp THPT, nghiên cứu kinh nghiệm xây dựng CT và biên soạn sách giáo khoa (SGK) bổ túc văn hoá trước đây và tham khảo kinh nghiệm xây dựng CT tương đương của một số nước trong khu vực, chúng tôi có một số suy nghĩ về xây dựng CT GDTX cấp THPT cho người lớn trong thời gian tới như sau:

1. Đối tượng học GDTX cấp THPT đa dạng về độ tuổi, nhưng số HV là người lao động ở nông thôn; là công nhân của các nông trường, lâm trường, xí nghiệp; là bộ đội, công an trong lực lượng vũ trang; là cán bộ của các cơ quan, của các xã/phường, đặc biệt là đội ngũ cán bộ cấp xã/phường có xu thế tăng trong thời gian tới. Vì vậy, đối tượng chủ yếu của CT GDTX cấp THPT trong thời gian tới là người lớn.

Việc xây dựng CT GDTX cấp THPT trong thời gian tới cần phải phù hợp với đối tượng là người lớn. Người lớn và việc học tập của họ có nhiều đặc điểm khác biệt so với trẻ em. Họ không thể học theo CT như trẻ em. Vì vậy, việc xây dựng CT GDTX cấp THPT cho người lớn trong thời gian tới cần phải khác so với việc xây dựng CT GDTX cấp THPT như hiện nay.

Đối tượng người lớn học GDTX cấp THPT đa dạng về nhu cầu, động cơ và điều kiện học tập. Một CT cho người lớn cũng không thể phù hợp với các nhóm đối tượng khác nhau. Vì vậy, ngay đối với người lớn cũng cần có nhiều CT khác nhau như kinh nghiệm trước đây đã làm. Tuy nhiên, trước mắt cần và có thể phân loại hai nhóm đối tượng người lớn khác nhau về động cơ, nhu cầu học tập, đó là:

- Những người chỉ cần đạt trình độ giáo dục phổ cập và không có nhu cầu học tiếp lên ĐH, CĐ.
- Những người có nhu cầu về văn bằng, chứng chỉ của hệ thống giáo dục quốc dân, có nhu cầu học tiếp lên ĐH, CĐ.

2. Đối với mỗi nhóm đối tượng người lớn nói trên, cần xây dựng ít nhất hai CT theo định hướng sau đây:

- Đối với những người chỉ cần đạt trình độ giáo dục phổ cập và không có nhu cầu học tiếp lên ĐH, CĐ cần biên soạn CT GDTX cấp THPT (cơ bản, tính giản và thiết thực nhất) phù hợp với nhu cầu và điều kiện của người lớn vừa học vừa làm với thời gian học ngắn hơn. HV học CT này sẽ có tài liệu và SGK riêng (ngắn gọn, cơ bản, tính giản và thiết thực), sẽ được tham dự kì thi riêng và cấp

bằng tốt nghiệp GDTX cấp THPT. Văn bằng này không có giá trị học tiếp lên CĐ, ĐH.

- Đối với thanh niên và một số người lớn có nhu cầu về văn bằng, chứng chỉ của hệ thống giáo dục quốc dân, có nhu cầu học tiếp lên ĐH, CĐ cũng cần có CT GDTX cấp THPT riêng, nhưng CT đó phải bảo đảm chuẩn về kiến thức và kĩ năng của CT THPT chính quy. Người học có thể không cần phải học tập trung, học liên tục trong một thời gian nhất định. Tùy thuộc vào điều kiện và hoàn cảnh của mình, người học có thể kéo dài thời gian học (3 năm, 5 năm, 10 năm,...), miễn sao bảo đảm CT, bảo đảm chuẩn về kiến thức và kĩ năng của CT THPT chính quy. Khi có đủ điều kiện và đã đạt chuẩn quy định trong CT (hoặc đủ tín chỉ) thì người học sẽ phải tham dự một kì thi chung với giáo dục chính quy nhằm đảm bảo chất lượng, đảm bảo đúng chuẩn mực của các văn bằng, chứng chỉ. Nếu đạt yêu cầu thì sẽ được cấp bằng tốt nghiệp của THPT chính quy. Bằng này có giá trị học tiếp lên CĐ, ĐH. Dưới đây là bảng so sánh giữa hai CT:

CT GDTX cấp THPT cho người lớn có nhu cầu về văn bằng, chứng chỉ của hệ thống giáo dục quốc dân, có nhu cầu học tiếp lên ĐH, CĐ	CT GDTX cấp THPT cho người lớn không có nhu cầu về văn bằng, chứng chỉ, không có nhu cầu học tiếp lên ĐH, CĐ
- Số môn học bằng hoặc ít hơn THPT	- Số môn học ít hơn
- Thời gian học bằng hoặc dài hơn THPT	- Thời gian học ít hơn
- Dùng chung SGK của THPT	- SGK riêng (ngắn gọn, cơ bản, tính giản và thiết thực)
- Đảm bảo chuẩn kiến thức, kĩ năng của CT THPT chính quy	- Đảm bảo cơ bản, tính giản, thiết thực
- Thi chung với THPT chính quy	- Thi riêng
- Bằng tốt nghiệp của THPT chính quy (có giá trị học tiếp lên CĐ, ĐH)	- Bằng tốt nghiệp GDTX cấp THPT (không có giá trị học tiếp lên CĐ, ĐH)

Về nguyên tắc, HV tốt nghiệp CT GDTX cấp THPT nhận bằng tốt nghiệp GDTX cấp THPT không được học lên CĐ, ĐH. Tuy nhiên, khi những HV này có nhu cầu và điều kiện để học tiếp lên CĐ, ĐH thì họ vẫn có thể học tiếp lên CĐ, ĐH nếu

(Xem tiếp trang 63)